

**Nkwado Ụmụ Nwaanyị Igbo Bi N'ime Obodo maka Nwulite Akụnụba Keọha na Keakparamagwa na Ndịda Ọwụwa Anyanwụ Naijiria.**  
(Empowering Igbo Rural Women For Socio Economic And Moral Development In South East Nigeria)

Si n'aka

**Dr. (Mrs.) Gloria Ngozi Ugbor**

[ugbor.gloria@unn.edu.ng](mailto:ugbor.gloria@unn.edu.ng)

Department of Arts Education/Centre for Igbo Studies,  
University of Nigeria, Nsukka

### **Ụmịedemede**

Nchọcha a lebara anya na nkwa ụmụ nwaanyị Igbo bi n'ime obodo maka nwulite akụnụba keọha na keakparamagwa na ndịda Ọwụwa Anyanwụ Naijiria. Mbunuche nchọcha a bụ imata ụzọ a ga-esi kwado ụmụ nwaanyị Igbo bi n'ime obodo maka iziputa uru ha bara n'iwulite akụnụba keọha na keakparamagwa. Ajuju nchọcha atọ ka e ji wee mee nchọcha a. Onye nchọcha gbasoro usoro nkwa sovee wee mee nchọcha ya. E ji usoro nhọrọ nna na usoro nhọrọ ebunobi wee họtuta ụmụnwanyị ndị nkuzi Igbo iri anọ na ụmụ nwaanyị ndị okenye iri na ise bi n'ime obodo maka nchọcha a. Ngwa e jiri mee nchọcha a bụ ajuju onu na njumaza bụ nke ihe e deputara na ya dị iri abuo na otu (21). Maka inyocha ngwa nchọcha, ndị nkuzi abuo na ngalaba amumamu Igbo na otu onye nkuzi na-akuzi na ngalaba measurement na evaluation lebara anya na ya, bụ ndị si na ngalaba mahadum nke Naijiria Nsukka. Onye nchọcha lelere inogide n'onodu nke agbanweghi agbanwe site n'iji usoro ntucha data na akpo Cronbach's Alpha na Bekee, ma e nwetara akara 0.79. E jiri ntucha mini, ndipu n'izugbe, tinyere nkwa ndina wee nweta osisa nchọcha. Nchọcha e mere gosiri na uru ụmụ nwaanyị bi n'ime obodo bara n'iwulite ezi akparamagwa gunyere ikuziri ndi ogbara ohuru etu e si amu na elekota ezinaulo, inye ozuzu n'oru ezinaulo, n'oru nka, n'izu aha, n'oru ugbo, uguwu, nsopuru na irube isi. Nchoputa ozo gosiri na lhe ndi na-adoghachi umu nwaanyị bi n'ime obodoazu n'iwulite akunuba keoha na ezi akparamagwa gunyere nleda anya, ikpa oke na mkpagbu, enweghi akunuba, agughi akwukwo, enweghi nkwa, nleghere anya na enweghi mmasi. Nchọcha gosikwara na udi nkwa e kwesiri inye umu nwaanyị bi n'ime obodo maka iwulite akunuba keoha gunyere agumakwukwo n'efu tinyere akwukwo ndi okenye, isonye n'otu umu nwaanyị na ndorondoro ochichi, inwe nkwa n'oru ugbo tinyere oru aka/nka di ichiiche. Onye nchọcha tutara alo ụzọ a ga-esi akwado umu nwaanyị bi n'ime obodo maka ikwadosike n'iwulite akunuba keoha na ezi akparamagwa bido n'ezinaulo ruo n'oha obodo.

**Ọkpurukpu okwu:** Ụmụ nwaanyị bi n'ime obodo, nkwa, nwulite, akụnụba keọha, akparamagwa.

### **Mkpelite**

Nkwado umu nwaanyị maka nwulite akunuba keoha na akparamagwa bu isiokwu zuru uwa onu, tumadi n'ala Naijiria ebe ihe isike juputara n'uju. Okwa akunuba obodo obula gbadoro ukwu n'udi agwa, mmekorita, agbambo ndi obodo ahu (Elendu, 2019) "United Nation Organisation" (2004) kwara na umu nwaanyị nwere nnukwu onodu n'ebe nwulite akunuba keoha di, n'ihu na ha di nnukwu n'onuogu ma burukwa ndi a mara nke oma n'ebe igbambo di. Elendu gara n'ihu kwaa na eleghi anya nke a mere na chi okike enweghi ezumike gbasara ihe okike ganye na o keputa nwaanyị.

Umu nwaanyị ala Afrika tumadi ndi Igbo bu ndi a hutara ka chi umuaka, tumadi umuaka ndi nke nwaanyị n'ihu na ha na-ahu maka odimma ha, ozuzu na mgbaziri ha. Nke a mere n'odinala Igbo, ikewa umuaka

nwoke na ndi nwaanyi maka inye/inata ozuzu, abughi ikpa oke kama ihu na ndi nwoke na ndi nwaanyi natara ozuzu di ichieiche dika o si gbasata ha bu nke na-enyere ndi nwaanyi aka ikwado ndu ha site n'umuaka, umuagboghoro ruo na nne nakwa ezi nwunye/nwaanyi a turu anya n'aka ha. N'oge gboo, umu nwaanyi bu ndi anaghi enye nkwaado ikpata akunuba bu nke mere e ji akpo ha odizikwu/oriakwu mana site n'adimike, amamihe, uchu na nka ha na-anata site n'ozuzu na agumakwukwo odinala, ha na-enye di ha ezi nkwaado site n'azumahia, ime mmanu maobu gari, ime ncha Igbo, ikpa ihe okpukpa na ikpu ihe okpukpu di ichieiche. Nke ka nke bu na site n'ozuzu ha natara, ha na-eziputa agwa na amamihe di ichieiche dika umeala, nsopuru, udo, ezi akparamagwa, ihunanya, nrubeisi bu nke mere ha ji aza "ezi nwaanyi". Nke a mere Uchendu (2019) ji kowaa na o bu ihe di mkpa inye umu nwaanyi Igbo ezi nkwaado tumadi ndi bi n'ime obodo n' ihi uru ha bara iziputa ndi ogbara ohuru n'ebe akparama agwa na amamihe na-eziputa ezi nwaanyi di tinyere nkwalite akunuba keoha. Ka o sila di, onye nchocha ugbo a choror imata etu nwado umu nwaanyi Igbo no n'ime obodo ga-esi enye aka ihu na-e nwere nwulite akunuba keoha tinyere akparamagwa.

### **Nsogbu Nchocha**

Ogo agumakwukwo umu nwaanyi, enweghi ikikere, ogbenye na agwa umunwoke n'ebe umu nwaanyi no aburu ihe ahutara ka nnukwu nsogbu na ihe mmekpa ahụ nye umu nwaanyi n'ebe nwulite akunuba keoha na ezi akparamagwa di. Akwadoghi umu nwaanyi n'ebe nwulite akunuba keoha a wetara ajo onodu n'okwa akunuba bu nke putara ihe bido n'ezinalo ruo n'oha obodo, nke na ufodu ahughi nri onu, ego ugwo akwukwo, tinyere ego e ji egbo mkpa ndi ozo di ichieiche. Onodu ojo a atinyela otutu ezinalo ma obodo n'ogbaaghara, esemokwu, enweghi udo, ezi mmekorita tinyere idawanye ogbenye. Umu nwaanyi tumadi n'ala Igbo n'oge gboo bu ndi a hutara ka ndi a naghi eleghara anya n'ih ihi uru ha bara n'obodo, ma burukwa ndi nwere onyinye onatara na chi, ikikere ma dikwa nnukwu n'onuogugu. Site agumakwukwo odinala, na ozuzu, umu nwaanyi na-anata amamihe na nka na enyere ha aka n'imụ na izu umuaka, ilekwasi ezinalo anya, isonye na ndorodoro, mmekorita na nwulite akunuba keoha. Ka o sila di, o bu ihe di obi nwute na udi ozuzu a umu nwaanyi na enye alago, nke na agwa umu nwaanyi Igbo bido n'umuagboghoro ruo na ndi no na di, ndi guru akwukwo ma ndi agughi, ndi orubekee ma ndi orugbo abughi nke na-eziputa eziakparamagwa. Nke a putara ihe na-enweghi amamihe nchikwata ezinalo, enweghi nka mmeputa, ikpa ajo agwa di ichieiche, ida mba n'oru ha na ndorodoro ochichi tinyere eziputaghi ezi mmekorita kwesiri n'ezinalo bu nke ga-enye aka n'iwulite akunuba keoha. Udi ajo onodu a edochaghi anya ma o bu na umu nwaanyi anataghi ozuzu kwesiri ka o bu naenyeghi ha nkwaado kwesiri. N'ih ihi nkea, nchocha a choror ileba anya etu e si akwado umu nwaanyi Igbo bi n'ime obodo maka nwulite akunuba keoha na akparamagwa.

### **Ajuju Nchocha**

Ajuju nchocha a ka a gbadoro ukwu wee mee nchocha:

1. Kedu uru umu nwaanyi Igbo bi n'ime obodo bara n'iwulite ezi akparamagwa?
2. Kedu ihe ndi na-adoghachi umu nwaanyi Igbo bi n'ime obodoazu n'iwulite akunuba keoha na ezi akparamagwa?
3. Kedu udi nkwaado umu nwaanyi bi n'ime obodo kwesiri inata maka iwulite akunuba keoha?

### **Umu nwaanyi ime obodo n'uru ha bara n'obodo**

Agaminihu tinyere mmepe obodo anaghi adi ire n'obodo obula a na-eleda umu nwaanyi anya. Nke a bu maka na umu nwaanyi tumadi umu nwaanyi ime obodo ala Igbo nwere ngozi onatara na chi n'ebe nkuzi ezi akparaagwa, iweta udo, na nkwalite obodo di. Ndu odinala Igbo bu nke mmebere ya bu mmadu jikotara onu nwere otu omenala na nkwenye, sitere n'obara maobu alimalu ma kwenye na nwaanyi obula kwesiri inwe ezi akparaagwa bido n'ezinalo ruo n'oha obodo. Ekweugo (2017) kowara na njikota onu nke mmadu kwudosirike bu nke digidere ire ganye n'obibia ndi ocha, ekpemekpe na agumakwukwo emebie ya, site n'ikpa oke n'onodu abum nwoke na abum nwaanyi.

N'omenala na odinala Igbo, ozuzu umuaka ichieiche abughi ikpa oke, kama umuaka ndinwaanyi na-anata ozuzu iche, ebe ndi nke nwoke na-anata ozuzu iche, ma nke a bu iji hu na ndi nwaanyi natara ezi ozuzu

n'uzo ndu niile ga-enyere ha aka n'ogo ndi ntoria, ndi okenye, nne na dika nwunye /ezi nwaanyi a ga-alu alu. N'ihu na a hutarae umu nwaanyi dika ndi kacha di nnukwu n'onogu, nwere ikikere, amamiihe/ ogugo isi onatara na chi na ndi na-arusi oru ike, ha na-anata nkuzi/ozuzu n'uzo di icheiche iji wee kwado onwe ha nke oma. Uzo ndi a ka Ilouno (2017) kowara na o bu site n'agumakwukwo odinala, ije ozuzu/odibo, abamaba, ichu aja na mmemme odinala di icheiche. Agumakwukwo odinala bu udi agumakwukwo e nwere tupu ndi ocha abia, bu nke a naahazighi ahazi, maka a na-anata ya ebe obula, oge niile, ma n'ulo, ugbo, ahia, n'egwu onwa, ebe a na-esi nri n'ebe ndi ozo di icheiche. N'ebe a ndi nwoke na-anata nke ha iche n'aka ndi nwoke, ebe ndi nwaanyi na-anatakwazi nke ha n'aka ndi nwaanyi. Ozuzu bu ebe nwaagbogo maobu, nwokobia luru di/nwunje ohuru na-aga n'ulo di na nwunye nwere ugwu na nsopuru imuta etu e si ebi ezinulo. N'ihu na umu nwaanyi nwere mmebere ndi a di icheiche ka Enuma (2018) ji rutu aka na uru umu nwaanyi bara na nkwalite obodo Najjiria tumadi ala Igbo abughi ihe di nleghere anya. Enuma gara n'ihu kowaa na tupu obibia ndi ocha, na umu nwaanyi abughi naani na ha natara ozuzu na nka di n'imuba, n'izu umuaka na nledo ezinaulo anya, kama na ha natakwara ozuzu gbasara okwa ndorondoro ochichi. N'ikwado echiche di n'elu, Ola (2019) kowara na umu nwaanyi ruru oru putara ihe nkeoma n'ebe ihazi agwa na echiche ndi obodo di. Ola gara n'ihu kowaa na ozuzu umu nwaanyi na-anata tupu obibia ndi ocha bu nke e nwere ike ikewa uzo ano gunyere:

- Ozuzu maka ezinaulo
- Ozuzu maka ndorondoro ochichi
- Ozuzu maka nwulite akunuba keoha
- Ozuzu maka nwulite ezi akparamaagwa

#### **Ozuzu maka ezinaulo:**

N'omenala Igbo, tupu obibia ndi ocha, oru odinala diri umu nwaanyi bu mmuba, izu umuaka na nlekota ezinaulo. N'ala Afrika tumadi ala Igbo a hutara umu nwaanyi ka Chi nchekwa nke umuaka na-ahu maka odi mma ha, na-egboro ha mkpa ha niile, iji hu na ha bara onwe ha na oha obodo uru. Umu nwaanyi dika ndi nlekota ezinaulo, bu ndi na-ahu na e nwere mmiri, nri na-enye ihe n'ahu, ezi ahuike tinyere nnata agumakwukwo odinala na ahia ike umu nwaanyi. Ozuzu a na-enye ndi nwoke di iche na nke ndi nwaanyi. Umuaka ndi nwaanyi na-anta ozuzu gbasara isi nri, idobe ulo, na gburugburu ocha, ichuta mmiri, isa akwa. Ka o sila di tupu obibia ndi ocha, n'ala Igbo, umuaka ruru afọ ano na ise bu ndi aturu anya na ha ga-ebido iziputa ozuzu ha na-anata site n'iru oru di icheiche.

#### **Ozuzu maka ndorondoro ochichi:**

N'ala Afrika tumadi ala Igbo, tupu ndi ocha abia, a hutara oge ahia ka mgbe umu nwaanyi di nnukwu ire n'okwa ochichi. N'ihu ya ha naanata ozuzu inwe amamiihe, umeala na ikpe udo na nchikwata. Nke a putara ihe nke oma n'ebe umuada di n'ala Igbo. Umuada bu otu na-ejikota umu nwaanyi niile ma ndi sitere n'umunna maobu umunne maka nkwdosike na nkwalite omenala n'obodo. Nke a mere Ilouno (2017) ji kowaa umuada dika otu umu nwaanyi okpu n'ala Igbo nwere ugwu na nsopuru na-ahu na e nwere udo, ezi mmekorita, agamnihu, ezi onodu ahuike, mmepe na nkwalite obodo. Ka o sila di, obibia ndi ocha bu ndi webatara agumakwukwo ogbara ohuru e nwere taa wetara akpamoke n'etiti abum nwaanyi na nwoke. Agumakwukwo a bu nke ha kowara na o ka di mkpa ebe ndi nwoke no, ka ha nweike ijepu ijepu ma nweta oru di icheiche dika oru onye ode akwukwo, onye nkowa, onye nkuzi, ndi katikisti, ndi mgbasazi ozioma na ndi na-esi nri n'ulo oru govementi, ulo azumahia na ulo ndi mgbasazi ozi, ebe agumakwukwo nwaanyi bu naani ikwado ha nke oma n'ihe gbasara oru ulo maka ibu ezi nne/ezi nwunye/ezi nwaanyi bu onye agaghi aru oru obula n'ulo oru ebe ndi nwoke na-arụ. Onodu a buliri ndi nwoke elu ma kpuo ndi nwaanyi n'ala, nke na ha enweghizi onu okwu n'obodo. Akpamoke n'etiti umunwoke na umu nwaanyi putakwara ihe n'oge ochichi mbiarachiwa bu mgbe ndi ochichi ji nye iwu na umu nwaanyi ga-na-akwu ugwo utu, bu nke butere ogbaaghara umu nwaanyi n'Aba n'afọ 1928. Onodu a tinyere umu nwaanyi na nleda anya, mmekpa ahia na ndi a na-ahuta ka ndi enweghi onu okwu/ikikere ike ikpe maobu inwe mkpebi gbasara okwu/nsogbu obula mana be nna ha tinyere be di ha.

### **Ọzụzụ maka nwulite akụnụba keọha:**

N'otụtụ omenala na mba ụwa tumadi n'Afrika, tupu obibia ndi ocha, umu nwaanyi bu ndi anaghi ekwe ka ha ruo oru siri ike. Nke a aputaghi ikpaoke kama o bu na a hutara umu nwaanyi dika ihe okike puru iche di mma nledo anya. N'ih i nke a, umu nwaanyi naaru obere oru, ebe ha dabere na di ha maka ikpata ihe ezinaulo ga-eri tinyere aku ezinaulo. N'ih i nke a, ahutaghi umu nwaanyi ka ndi so ewulite akunuba. Maka na umu nwaanyi dabere na di ha n'ihe gbasara ewulite akunuba, ka e ji akpo ha "Oriaku" maobu "Odoziaku". N'ih i ya n'oge gboo, o bu naan site n'ili alo umuaka mgbe nwaanyi bidoro imu nwa ka ha si enweta ego tinyere iru obere oru. Ka o sila di, e nwere umu nwaanyi ndi siri ike ma natakwazuru na-enyere di ha aka n'uzo di icheiche. Obidika (2015) kwara n'tupu agumakwukwo ogbara ohuru, na umu nwaanyi ndi Igbo na-enye umu ha ndi nwaanyi site mgbe ha di obere ozuzu n'oru nka di icheiche, na azumahia iji hu na ha kwadosirike na onwe ha ma wee ezi ugwu na nsopuru be di ha nakwa obodo. Oru nka na azumahia ndi ah u a na-akuziri umuaka ndi nwaanyi gunyere ikpa akwa na ute, ide uri, ikpu ihe okpukpu dika ite (nke eji echu mmiri, edobe mmiri, esi nri, echekwa nri), oku e ji eri nri, ikwa akwa, ike isi, ime mmanu, ime gari, ime ncha, izu ahia di nso ma nke ogologo uzo. Umu nwaanyi ufodu bu ndi natara ozuzu n'iko ugbo nakwa inyere di ha aka weputa ihe ndi a ruru n'ugbo. O bu ihe di mkpa imata na n'ime ihe niile a, umu nwaanyi anaghi ako ji maobu azonye akwu. Umu nwaanyi anaghi ekwu "oke" ala, maobu ree ala, nke ha ji enwe ala beluso mgbe di onye ah u nwuru anwu dika n'obodo omenala nabatara nke ah u. Onodu a bu ihe ziputara udi mmekorita e nwere n'ala Igbo, n'ih i na odinala Igbo, enwere nkwenye na nwaanyi no n'okpuru nwoke, tumadi ka o si gbasata okwa akunuba-ala, iko ji.

Ka o sila di, nka/aka oru a di icheiche tinyere azumahia umu nwaanyi na-anata n'ozuzu abughi naan site na ewetara ha udo, na nsopuru na ezinaulo, kama na o na-eme ka ha wee aka oru, buru ndi kwadosirike n'iwulite okwa akunuba bido n'ezinaulo ruo na oha obodo. Mana ugbo a, a hutara n'uzo odinala ndi a, e si enye umu nwaanyi ozuzu bu nke na-adighizi ire, ma buru ihe e chefuru echefu, nke na umu nwaanyi ugbo a buzi ndi na-enweghizi aka oru.

### **Ọzụzụ maka nwulite ezi akparamagwa:**

Ezi akparamagwa bu otu ntala odinala e ji mara ndi Igbo. Tupu obibia ndi ocha na agumakwukwo ugbo a, umuaka ndi nwaanyi na-anata ozuzu zuru oke n'etu ha ga-esi akpa ezi agwa ma hazie onwe ha iji nyere ha aka ilu di. Ozuzu gbasara odinala, omenala na nkwenye bu nke umuaka na-anata bido na nwata ruo n'ogo ntorobia bu ihe na-enyere ha aka ibi ezi ndu a turu anya dika nwa amala/afọ Igbo, imata ihe gbasara onwe mmadu tinyere otu mmadu ga-esi hazie onwe ya maka ezi nsonye na mmekorita.

Ezi akparamagwa a, a na-enyefe n'aka umuaka umu nwaanyi, bu nke gunyere irubeisi, ikwanye ugwu na inwe nsopuru, idi umeala, idobe iwu na ihe ala na-aso nso tinyere inye aka n'ezinaulo/idi uchu na nka. N'ebe a, ozuzu umu nwaanyi na-anata bu nke na-eme ka ha mara n'okwa obula di ha no na ya, maobu ogaranya maobu ogbenye na o bu di bu onye isi ezinaulo. Oz o bu imata na ihunanya, udo na idi n'otu na-adi n'ezinaulo n'ebe nwaanyi mara na agbanyeghi okwa obula o no na ya, maobu nnukwu mmadu maobu obere mmadu, na o ga-ama oru diri ya n'ezinaulo, agburu na oha obodo. O ga-eme ka ha mata dika o si gbasata alumalu, mkpa o di nwaanyi ilu nwoke toro ya, n'ih i na o na-eme ka nwaanyi wee ezi ugwu, nsopuru mana erubekwa isi n'ebe di ya no. Ozuzu a bu ihe ga-eme ka ha mata ihe bu aru na nsala di icheiche, dika nwaanyi no na di igba n'iro, maobu nwaanyi ilu nwaanyi ibe ya.

Ozuzu niile a di n'elu, bu nke a na-enye ndinwaanyi iji kwado ha nke oma ihu na ezinaulo na obodo di mma mana agakwa n'ihu. N'odinala Igbo, umu nwaanyi natara ozuzu ndi a na-enweta aha otito di icheiche dika odoziaku, ezi nwaanyi, Obidiya, na Agudiya. Aha otito ndi a na-agakwa n'ihu naagbawanye umu nwaanyi ndi a ume ime ezi ihe na-aga. Ka o sila di, umu nwaanyi e nwere n'ala Igbo taa, anaghi eziputa udi ozuzu ndi a niile. Otutu bu ndi enweghi aka oru, ebe ufodu bu ndi agwa ha joro nnukwu njo, ufodu amaghi orudiri ha, ebe otutu na-amaghi ihe bu nsala nke ha ji echebe iwu ndi ah u. N'ih i nke a, o bu ihe di nukwu mkpa na ndi govmenti, gaakwado umu nwaanyi Igbo, iji hu na umuaka ndi nwaanyi natara ozuzu

ndị a niile e nwere n'odinala Igbo maka inwe ezi akparamaagwa, inwe aka oru, nkwdosike na nwulite akunuba kegha.

### **Nkwa Nkwado Umụ nwaanyi**

Mkpurwokwu a bu nwado, putara mmadu inwe ikikere ighota ihe di na gburugburu ya, ituelghari echiche na isiokwu di na gburugburu ya na uzọ a ga-esi eweta ezi mgbanwe na ya (Denuis, 2015). N'otu aka ahụ, Udeze (2017) hutara nkwado umu nwaanyi dika umu nwaanyi inwe ikikere na ndu ha, ime ihe n'onwe ha, iziputa ihe ha choro ime tinyere iweta mgbanwe na ezi nhazi n'ihe ndi na-anaghi aga nke oma. Udeze gara n'ihu kwaa na nkwado umu nwaanyi gunyere inwe onodu na ndorondoro ochichi, okwa akunuba na mmekorita. N'echiche Ohaeri (2017), nkwado umu nwaanyi ; gunyere ihe ndi a:

- Inwe ikikere
- Inwe onukwu na ige ha nti
- Inwe nghota ebe echiche/nhutara umu nwaanyi di
- Inwe mkpebi na mbunuche na uzọ mmekorita na ihe gbasara ndi obodo, na-abughi naani ihe gbasara umu nwaanyi
- Inwe onodu na ugwu/nsopuru dika nwaafọ obodo nwere uru o na-aba.

N'iga n'ihu na nkwa nkwado umu nwaanyi , Enuma (2018) kwara na o putara umu nwaanyi inwe onwe ha dika o si gbasata ogo amamihe, nghota, okwa akunuba na ndorondoro ochichi. Enuma gara n'ihu kwaa na nkwado n'ogo amamihe gbasara umu nwaanyi ighota mkpatara na iwu ndi ahụ na-ebute mmekpe ahụ na imata mkpa o di inwe mkpebi na-adabaghi n'omenala maobu uzọ mmekorita ufodu. N'aka nke ozọ, nghota gbadoro ukwu na nkwenye na nkwdosike umu nwaanyi nwere n'ikwalite onodu ha site na onwe ha maobu njikota onu. Nkwado ka o si gbasata nwulite akunuba kegha metutara umu nwaanyi inwe ohere na ikikere iru oru obula na-abughi nke ezinaulo, iji wee nweta ego tinyere ikikere imata onodu mmadu no na ya, na ihazi ya maka mgbanwe. Nkwa niile a na-egosi na nkwado umu nwaanyi putara ime ka ha na-eziputa njirimara ha, ugwu, nkwdosike, nkwenye nke onwe na ikikere bido n'ezinaulo wee ruo n'oha obodo. Ka o sila di, Ilouno (2017) kwara na nkwado a umu nwaanyi kwesiri inata di uzọ anọ bu nke gunyere nkwado agumakwukwo, nkwado ndorondoro ochichi, nkwado mmekorita omenala tinyere nkwado nwulite akunuba.

**Nkwado agumakwukwo:** Agumakwukwo bu ngwa na-eweta ezi mgbanwe na onodu ndu mmadu niile, tumadi ka o si metuta okwa akunuba, ndorondoro ochichi, mmekorita na ima agwa di mma na nke di njo. N'ikwa mkpa nkwado agumakwukwo bara na ndu tumadi nke umu nwaanyi mere Ekweugo (2017) ji wee kwaa na site n'agumakwukwo na mmadu abughi naani na o na-amuta nka ogugu na odide, kama na o na-anata nka icheputa echiche ohuru, iju ajuju na itucha onodu, ibawanye na amamihe, inwe ezi agwa na nka oru aka na-eme ka mmadu kwudosie ike ma zuo oke.

**Nkwado nwulite akunuba:** Nke a gbasatara iwepu ihe mmekpe ahụ niile na-egbochi umu nwaanyi ichu ego n'uzọ abula uzọ tumadi ebe iru oru ugbo na inwe enwemenwe ufodu di. O gbasakwara ihu na e nyere umu nwaanyi tumadi ndi ogbenye ohere iru oru ebe di ichiche, ima ihe gbasara oru aka na oru ndi ozọ ga-enyere ha aka inweta ego ha ji egbo mkpa ha, azu ezinaulo na ikwdosike.

**Nkwado ndorondoro ochichi:** Nke a gbasara inye umu nwaanyi ohere isonye mebe iwu ufodu, itu alo tinyere inwe mkpebi gbasara otutu ihe n'obodo. Udi nkwa a bu ihe ga-enyere umu nwaanyi aka, tumadi umuada, ikwdosike n'ebe iweta udo na agamnihu di n'obodo.

**Nwado mmekorita omenala:** Nke a bu nkwa ga-ahụ na e nyere onye obula ohere na-agbanyeghi ma i bu nwoke maobu nwaanyi, agburu I si na ya maobu chi i na-eke. Nkwado a bu ihu na e nwere ugwu na nsopuru karja inwe nleda anya n'ebe umu nwaanyi no, maka udo na agamnihu. Nkwado a bu iji hu na e kpochapuru iwu, ihe mkpagbu na mmekpa ahụ niile naanapu umu nwaanyi ikikere. Ola (2019) gara n'ihu kwaa na onodu ndi a niile na-ebutere umu nwaanyi mmekpeahụ bu nke na - aputa ihe n'uzọ ndia:

**Usoro alụmalụ:** Nke a gbasara nwoke ịlụ nwaanyị a ka bụ n'afọ maọbụ obere nwata nwaanyị na-amabeghi ihe ọbụla. **Ịkwa di n'ala Igbo:** Obodo ufodu n'ala Igbo mere ka ọ bụrụ iwu na nwaanyị ọbụla di ya nwuru agaghị asa ahụ mkpuru ụbọchị asatọ, tinyere iyi nkarịka akwa wee rahụ n'ala na mkpuru ụbọchị asatọ ahụ. Ufodu bụ ndị ga-ebogide nwaanyị di ya nwuru ebubo ma saa onye nwuru anwụ ahụ, buru mmiri ya wee chee nwaanyị.

**Nwaanyị isi mkpe na enwemenwe ya:** E nwere mpaghara ala Igbo ufodu, ndị ụmụnne di na-anakoro nwaanyị di ya nwuru, akunuba ya niile, maobu nyebinye naanị di okpara obere akunuba ma gbaba nwaanyị na ụmụaka ndị ozo aka. Iji mee ka afufu nwaanyị siwanye ike, nwoke na-esote di ya gaamanye ya ka ọ luo ya n'ike (alụmudi nkuchi).

**Iwori umu nwaanyị :** N'ala Igbo, ndi nwoke na-agbado ukwu n'usoro ochichi maobu ekpemekpe eziputa ikikere ha nwere karịa nwaanyị, tinyere imachibido umu nwaanyị itinye onu n'okwu, iri ihe ufodu, iga ebe ufodu tinyere ihu ihe ufodu dika arusi maobu mmnwu ufodu. Site na nkowa niile a di n'elu, ọ bụ ihe were anya na ọ bụ mgbe umu nwaanyị natara nkwado ndi a, bụ ihe ga-enye aka iwepu udi mkpagbu na mmegbu ndi a iji wulite akunuba keoha na ezi akparamaagwa.

### **Atutu Nchocha (Atutu onye kwe na onye ekweghi (conflict theory))**

Atutu a ka Karl Max weputara n'afọ 1958. Atutu a kwenyere na obodo ọbụla na-enwe ndorondoro gbasaraikikere n'okwa akunuba, maobu ihe enwemenwe. Atutu a kwenyere na ikikere na ochichi bu isi a huru kwaba okpu n'obodo ọbụla, n'ihu ya ọ bụ ndi nwere udi ikikere a, na-ekwu etu e si ekesa okwa akunuba, maobu otu ihe si aga n'obodo. Atutu a kwenyere na ikesa ochichi na ikikere n'obodo bu ihe na-ebute ogbaghara, ma ogbaghara n'onwe ya na-eweta mgbanwe. N'ihu ya na e kwesiri inwe oke nhatanha n'ebe ochichi na okwa akunuba di n'obodo iji gbochie ogbaghara. Atutu a nwere mmetuta n'oru a, n'ihu na e nweghi ikikere nha n'etiti ndi nwoke na nwaanyị n'ala Igbo bu ihe naebute mmegbu na mmekpa ahụ niile ndi nwoke na-enye umu nwaanyị n'ebe enyeghi umu nwaanyị ohere kwesiri iwulite akunuba tinyere enyeghi ha ohere itinye onu n'okwu nakwa nleda anya e nwere ebe ha no. Ma onodu a naadoghachi nwulite akunuba keoha na ezi akparamaagwa azu n'ala Igbo.

### **Ntuleghari Nchocha ozo e meelara**

Ese (2018) mere nchocha nke isiokwu ya bu "Nkwado ndi ntoria n'ime obodo mgbago ugwu maka igbochi ogbaghara na esemeokwu n'obodo Naijiria". Onye nchocha gbasoro usoro nchocha sovee wee mee nchocha ya. Ndi o jiri mee nchocha bu ndi ntoria no n'ime obodo di puku asaa nari asato na ise. Ngwa nchocha ya bu ajuju onu tinyere njumaza, ma o jiri miin na usoro ndipu n'izugbe wee za ajuju nchocha ato o gwuzobere. Nchocha a gosiri na ndi ntoria no n'ime obodo na-etinye ogbaghara na esemeokwu n'obodo oge obula n'ihu enweghi aka oru, ha anataghi nka obula ga-enyere ha aka iba uru tinyere na ha anaghi aga akwukwo n'ihu enweghi ego ha ji akwu ugwo akwukwo. Nchocha a di n'elu na nchocha ugwu a yitere n'ihu na ha niile lebara anya n'ihe agbamonwe bu nkwado. N'agbanyeghi nke a, ndimiiche di ya bu na nchocha di n'elu lebara anya na nkwado ndi ntoria maka igbochi ogbaghara na esemeokwu ebe nchocha ugbu a lebara anya na nkwado umu nwaanyị bi n'ime obodo maka nwulite akunuba keoha na ezi akparamaagwa.

### **Usoro Nchocha**

Udi nchocha omumu a bu usoro sovee nkowa. Onye nchocha hutara udi nchocha a, dika ihe dabara n'isiokwu nchocha ya ebe ọ bu na nchocha a nwere mmasi n'imata uzo a ga- esi kwado umu nwaanyị bi n'ime obodo maka nwulite akunuba ke oha na akparamaagwa. Ebe nchocha gunyere uloakwukwo sekondiri di n'ime obodo na Ndidị Qwuwa Anyanwu Naijiria. Ndi njirime nchocha gunyere ndi nkuzi Igbo n'uloakwukwo nke obula bu umu nwaanyị, tinyere umu nwaanyị ndi okenye bi n'ime obodo. Ndi e ji mee nchocha kpomkwem bu umu nwaanyị ndi nkuzi Igbo di iri ano, na umu nwaanyị ndi okenye iri na ise bu ndi a gbasoro usoro nhoru nha na usoro nhoru ebumnobi wee hoputa.

Ngwa e ji mee nchọcha bụ ajuju onu tinyere njumaza. Onye nchọcha lelere inogide n'onodu nke agbanweghi agbanwe site n'iji usoro ntucha data a na-akpo Cronbach Alpha na Bekee, ma e nwetara akara 0.79. E jiri usoro ntucha ndina na miin mee nchọcha a. Ihe e guzobere maka inweta ihe nchọcha bụ nke gbadoro ukwu n'usoro liketi ma ihe mputara ya bụ nke a KKI – kwere kwesie ike, KE – kwere ekwe, JA – juru aju, JKK – juru kpam kpam bụ nke e nyere akara 4,3,2,1. Osisa obula e nwetara pekariri 2.50 gosiri ekweghi ekwe, ebe osisa nke ruru akara 2.50 maobu karia gosiri iguzosi ike kwem maobu kwere ekwe bụ nke gbadoro ukwu otu e si wee hazie ajuju nke obula.

## Nchoputa

Ihe e nwetara site na nchọcha ka e ziputara na tebul abuo dika o si gbasata ajuju nchọcha nke obula.

## Ajuju nchọcha 1

Aziza e nwetara site n'ajuju onu a gbara banyere uru umu nwaanyi bi n'ime obodo bara n'iwulite ezi akparagwaagwa?

- O bu umu nwaanyi bi n'ime obodo ka oru odinala doro anya, n'ihia ya ha na-akuziri ndi ogbara ohuru etu e si amu umu na ilekota ha na ezinaulo anya.
- O bu ha ga-enye ndi ogbara ohuru ozuzu n'oru ezinaulo di icheiche na-agbanweghi okwa maobu ogo nwaanyi no na ya dika isi nri, ichu mmiri, idobe gburugburu ocha, isa akwa.
- O bu ha ga-enye umu nwaanyi ogbara ohuru ozuzu n'oru nka di icheiche e ji akwalite ezinaulo na oha obodo, dika ikpa akwa, ute, nkata, ikpu ite, uko, ike isi, ikwa akwa.
- Ha ga-akuziri ndi ogbara ohuru, uru obara idi uchu n'oru/anoghi nkiti site n'izu ahia maobu isonye n'oru ugbo.
- Ha ga-enye ndi ogbara ohuru ntuala, na mkpa o di ima ugwu na nsopuru, iweta udo, ihunanya na agamiihu site n'ibu n'obi oge obula na nwoke bu isi ezinaulo na-agbanyeghi otu maobu onodu obula o no.
- Ha ga-enye ha ozuzu mkpa o di nwaanyi ilu di toro ya, maka ikikere, nsopuru na nrube isi.

## nchọcha 2

Kedu ihe ndi na-adoghachi umu nwaanyi ndi no n'ime obodoazu n'iwulite akunuba keoha?

**Tebul 1:** Miin echiche ndi okenye n'imata ihe ndi naadoghachi umu nwaanyi ndi no n'ime obodoazu n'iwulite akunuba keoha na ezi akparamaagwa.

| Onuogu | Ihe e deputara maka nchọcha                                                           | Miin | Ndipu n'izugbe | Mkpebi     |
|--------|---------------------------------------------------------------------------------------|------|----------------|------------|
|        | Ihe na-adoghachi umu nwaanyi no n'ime obodoazu n'iwulite akunuba keoha na akparamagwa |      |                |            |
| 1      | Nleda anya a naenwe ebe umu nwaanyi no                                                | 3.00 | .70            | kwere ekwe |
| 2      | Ikpa oke na mkgpagbu di n'etiti ha na ndi nwoke                                       | 2.61 | .51            | kwere ekwe |
| 3      | Enweghi onodu n'okwa akunuba                                                          | 2.82 | .62            | kwere ekwe |
| 4      | Agughi akwukwo                                                                        | 2.50 | .50            | kwere ekwe |
| 5      | Enweghi ohere n'ihia oru ezinaulo                                                     | 2.71 | .63            | kwere ekwe |
| 6      | Anataghi ezi nkwardo                                                                  | 3.02 | .71            | kwere ekwe |

|    |                                             |      |     |            |
|----|---------------------------------------------|------|-----|------------|
| 7  | Enweghi ezi ndi ndu na ndi na ekwu ezi okwu | 2.80 | .61 | kwere ekwe |
| 8  | Inwe nkwenye n'ekpemekpe di icheiche        | 2.51 | .51 | kwere ekwe |
| 9  | Nlegbara anya uru ezi akparamagwa bara      | 2.76 | .60 | kwere ekwe |
| 10 | Enweghi mmasi n'ikpa ezi agwa               | 2.55 | .50 | kwere ekwe |

**Mkpoko miin = 2.66**

Tebul nke mbu a, gosiputara echiche umunwaanyi Igbo ndi nkuzi na ndi okenye gbasara ihe ndi na-adoghachi umu nwaanyi ime obodoazu n iwulite akunuba keoha na akparamagwa. Ihe e deputara maka ajuju nchocha nke a di asato nke bidoro 1 – 10. Akara miin e nwetara n'ajuju nke obula kariji kraiterion miin bu 2.50, ma nke a gosiri na ihe ndi a niile bu ihe na-adoghachi umu nwaanyi ime obodoazu n' iwulite akunuba keoha na akparamagwa.

### **Ajuju nchocha 3**

Kedu udi nkwardo e kwesiri inye umu nwaanyi bi n'ime obodo maka iwulite akunuba keoha?

**Tebul 2:** Miin echiche ndi okenye n'imata ihe ndi na-adoghachi umu nwaanyi ndi no n'ime obodoazu n' iwulite akunuba keoha.

| <b>Onuogu</b> | <b>Ihe e deputara maka nchocha</b>                                                | <b>Miin</b> | <b>Ndipu n'izugbe</b> | <b>Mkpebi</b> |
|---------------|-----------------------------------------------------------------------------------|-------------|-----------------------|---------------|
|               | Udi nkwardo e kwesiri inye umu nwaanyi bi n'ime obodo maka iwulite akunuba keoha. |             |                       |               |
| 11            | Agumakwukwo n'efu                                                                 | 3.01        | .72                   | kwere ekwe    |
| 12            | Isonye n'otu umu nwaanyi                                                          | 2.56        | .51                   | kwere ekwe    |
| 13            | Ikikere iji ala ruo oru ugbo na ikpo ihe ubi niile tumadi ji                      | 2.90        | .63                   | kwere ekwe    |
| 14            | Isonye n'otu ndorondoro ochichi                                                   | 2.50        | .48                   | kwere ekwe    |
| 15            | Isonye n'otu ohaneze di icheiche (cooperative society)                            | 2.54        | .50                   | kwere ekwe    |
| 16            | Ibunye umu nwaanyi ngwa oru kwesiri e ji aru oru ugbo                             | 3.00        | .70                   | kwere ekwe    |
| 17            | Ihaziri umu nwaanyi agumakwukwo ndi okenye                                        | 2.93        | .71                   | kwere ekwe    |
| 18            | Iruputa ebe a gaamu oru aka na nka di icheiche.                                   | 3.00        | .70                   | kwere ekwe    |
| 19            | Iweputara umu nwaanyi ihe amumamu mgbasa ozi                                      | 2.50        | .49                   | kwere ekwe    |

|    |                                          |      |     |            |
|----|------------------------------------------|------|-----|------------|
| 20 | Iweputa ihe amumamu maka mgbaziwanye ego | 2.61 | .53 | kwere ekwe |
| 21 | Iruru umu nwaanyi ebe nlekota umuaka     | 2.50 | .49 | kwere ekwe |

### **Mkpoko miin = 2.79**

Tebul nke abuo a, gosiputara echiche umu nwaanyi ndi nkuzi Igbo na ndi okenye gbasara udi nkwardo e kwesiri inye umu nwaanyi bi n'ime obodo maka iwulite akunuba keoha, ihe e deputara maka ajuju nchocha nke a di 11. Akara miin e nwetara n'ajuju nke obula kariji kraitenon miin bu 2.50, ma nke a gosiri na ihe ndi a niile bu nkwardo e kwesiri inye umu nwaanyi bi n'ime obodo maka iwulite akunuba keoha n'ala Igbo.

### **Mkpokota Nchocha**

Site na nchocha e mere, ihe ndi a bu okpurukpu ihe a choputara:

1. Uru umu nwaanyi bi n'ime obodo bara n'iwulite ezi akparamaagwa gunyere ikuziri ndi ogbara ohuru etu e si amu na elekota ezinaulo, inye ozuzu n'oru ezinaulo, n'oru nka, n'izu aha, n'oru ugbo, ugwu, nsopuru na irube isi.
2. Ihe ndi na-adoghachi umu nwaanyi bi n'ime obodo azu n' iwulite akunuba keoha na ezi akparamaagwa gunyere nleda anya, ikpa oke na mkpagbu, enweghi akunuba, agughi akwukwo, enweghi nkwardo, nleghere anya na enweghi mmasi.
3. Udi nkwardo e kwesiri inye umu nwaanyi bi n'ime obodo maka iwulite akunuba keoha gunyere agumakwukwo n'efu tinyere akwukwo ndi okenye, isonye n'otu umu nwaanyi na ndorondoro ochichi, inwe nkwardo n'oru ugbo tinyere oru aka/nka di icheiche.

### **Mkparitauka**

Ihe a choputara gosiri na uru umu nwaanyi bi n'ime obodo bara n'iwulite ezi akparamaagwa gunyere ikuziri ndi ogbara ohuru etu e si amu na elekota ezinaulo, inye ozuzu n'oru ezinaulo, n'oru nka, n'izu aha, n'oru ugbo, ugwu, nsopuru na irube isi. Agwa ndi a niile ha na-enye ozuzu ya bu agwa di mma e ji anata aha otito di icheiche tumadi "ezi nwaanyi" ma buru ntola na-enyeaka ikwalite udo, agamnihu na okwa akunuba bido n'ezinaulo ruo n'oha obodo. Nchocha a yitere nchocha Ezeilo (2018) na Uchendu (2019) bu ndi gbadoro ukwu na mkpa o di umu nwaanyi ibido na nwata ruo n'okenye ikpa ezi agwa maka o di mma ha, nke ezinaulo ha ruo n'obodo. Site n'ihe a choputara, o na-egosi na umu nwaanyi bi n'ime obodo natara ezi ntola odinala kwesiri gbasara akparamagwa, bu nke kwesiri inyefe n'aka umu nwaanyi ogbara ohuru maka ikwalite/ ihazi ajo akparamagwa ha na-akpa ugbo a.

Nchoputa ozo gosiri na ihe ndi na-adoghachi umu nwaanyi bi n'ime obodo azu n' iwulite akunuba keoha na ezi akparamaagwa gunyere nleda anya, ikpa oke na mkpagbu, enweghi akunuba, agughi akwukwo, enweghi nkwardo, nleghere anya na enweghi mmasi. Nchoputa a dabara na nke Obidika (2015), Ilouno (2017) na Ola (2019) bu ndi hutara nleda anya, ikpa oke na mkpagbu na ikikere n'ebe okwa akunuba di, dika isi ihe na-eweta ndorondoro/onye kwe ma ibe ya ekweghi/ogbaghara tinyere odida nke mmadu maobu oha obodo. Nkwa a niile na-arutu aka na nleda anya, ikpa oke, mkpagbu, enweghi nkwardo na nleghara anya bu nnukwu ihe na-etinye mmadu obi ida mba n'ihe obula o na-eme ma nke a na-akwada ntukwasiobi na agwa mmadu tinyere agbaghi mbu maka iwulite akunuba keoha.

N'ikpeazu, nchocha gosiri na udi nkwardo e kwesiri inye umu nwaanyi bi n'ime obodo maka iwulite akunuba keoha gunyere agumakwukwo n'efu tinyere akwukwo ndi okenye, isonye n'otu umu nwaanyi na ndorondoro ochichi, inwe nkwardo n'oru ugbo tinyere oru aka/nka di icheiche. Nchoputa a so n'usoro nke Ekweugo (2017), Ohaeri (2017) na Enuma (2018) bu ndi kowara na ihe na-eweta udo n'obodo bu ogo okwa

akunuba ha nwere, ma okwa akunuba obodo obula gbanyere mgboroogwu n'oru ugbo, azumahia na oru nka di icheiche na udi ha si gudobe akwukwo. Site n'ihe a choputara, ihe o na-egosi bu na inyere umu nwaanyi aka n'ebe igu akwukwo di, iru oru ugbo, izu ahia na imu oru aka di icheiche bu ezi nkwo ga-enye ha ikikere, na nkwoosike n'iru oru diri ha n'ebe iwulite akunuba keoha n'ala Igbo di.

### **Mmechi na itu alo**

Nkwado umu nwaanyi bi n'ime obodo bu otu uzọ putara ihe a ga-esi wee kpochapu agwa ruru unyi, kwodosike n'ikwalite ezinaulo ruo n'oha obodo. N'ih i nke a, onye nchocha tutara alo ndi a:

1. Umu nwaanyi bu nke a ga-enye oke n'ebe igu akwukwo na isonye igwe mgbasa ozi di, maka inweta amamiihe n'uzo di icheiche ha ga-esi wee kwalite onwe ha na oha obodo.
2. A ga-ahazi ogbako ebe a ga-anọ mee ka umunwoke nwee ncheghari nleda anya na akpamoke ha na-enye umu nwaanyi ma huta uru ha bara n'ezinaulo.
3. Mmadu di icheiche, otu enyemaka na ndi govminti ga-ahu na e mere ka umu nwaanyi mara uzo di icheiche ha ga-esi anata nkwo ma mekwa ka o di ire.
4. Omenala, odinala, nkwenye na ekpemekpe niile naenye umu nwaanyi mkpagbu bu nke a ga-ekpochapu.
5. Otu umu nwaanyi di icheiche ga-agba mbo ijikota onwe ha onu iji kwodosike n'akamgba chere ha n'ihu.
6. Ndi govminti ga-eweputa ihe omumu/ozuzu di icheiche tumadi oru aka, iji mee ka umu nwaanyi kwodosike n'iwulite akunuba.

### **Edensibia**

- Dennis, R. (2015). Society and Conflict: Its effects on development. Retrieved 17th November, 3008 from <http://www.society.conflict.development/index.htm>.
- Ekwengo, R. I. (2017). Women and Empowement. Practice or Theory. Retrieved August 8 2018 from <http://women.empowement/en/org>.
- Elendu, A. I. (2019). Place of women in pre-colonial Igbo society. International Journal of Education. 6(3) 76 – 91.
- Enuma, O. (2018). Gender and societal role in Africa. Retrieved 6th May, 2019, from <http://www.gender/Africa.org>.
- Eze, I. (2018). Entrepreneur skill as the Tool for Arresting Youth Restiveness in Nigeria. Retrieved 6th May, 2019, from <http://www.skill/restiveness.org>.
- Ezeilo, B. N. (2018). Globalisation and Culture: Its influence on gender. Retrieved March 3rd 2019 from <http://culture/glo.com>.
- Ilouno, N. (2017). Mother tougue literacy and Adult Education in Nigeria: Its impact on women. Retrieved 8th June, 2018, from <http://wwwwliteracy.com.org>.
- Karl, M. (1995). Women and empowerment; Participation and decision making. London: 2ed Books.
- Obidika, I. J. (2015). Africa in post colonial era. Oxford: Oxford University Press.
- Ohaeri, O. O. (2017). Impact of rural women in Agricultural production in South East Nigeria. Retrieved 10th June, 2019, from, <http://www.rural.prod.org>.
- Ola, P. O. (2019). Empowement, Concept and Practice. Oxford: Oxford University Press.
- Uchendu, D. (2019). Women and Isorbodination in Igbo Culture: The way forward. Retrieved 2nd April 2019 from <http://en.wikipedia.org/w/indx,culture>.
- Udeze, S. (2017). Poverty alleviation programme in Nigeria: Clallenges and prospects. Retrieved 7th Januany, 2018, from <http://www.poverty.prog.org>.

United Nations (1975). General Assembly Resolution 3010xxvii. Report of the World Conference of the International Women's Year. Metico City: UN Publications Sales No E76. IV.II.

United Nations Fund for Women (2004). Nigeria NGO Report 2004: The decade of review of the implementation of Beijing plantform for action (Beijing x10). New York: United Nations Fund for Women (UNIFEM).